

Maria Montessori

A GYERMEKKOR
TITKA

Open Books

Előszó a magyar kiadáshoz

Első szakdolgozatomat a Montessori-módszerről írtam. Neveléstörténet-szemináriumon hallottam róla először, megbújt a többi, fél oldalon bemutatott gyakorlat között. Szerencsém volt, mert egy négyfős szakmai közösség éppen akkor indította el a módszert alkalmazó iskoláját, a Montessori Oktatási Centrumot.* Így főiskolásként itt tölthettem a szakmai gyakorlatomat, majd a következő évtől csatlakoztam az iskola pedagógiai csapatához. Izgalmas idők jöttek, nem volt könnyen elérhető szakirodalom, nem voltak tutorial videók, letölthető, kész eszközök, sőt Facebook-csoportok sem léteztek még. Miközben tanultuk, hogy hogyan kell egy nem állami iskolát működtetni, fenntartani, fejleszteni, nagy erővel próbáltuk megismerni és megtanulni a Montessori-módszer szemléletét, pedagógiai-pszichológiai hátterét, az eszközöket és azok használatát a rendelkezésünkre álló források segítségével, például egy német nyelvből fordított kéziratból. Színes kartonokból készítettük a méretpontos eszközöket, asztalossal készítettük el a rózsaszín tornyot, barna lépcsőt, számolórudakat. Kézzel írtuk a magyar nyelvhez adaptált olvasás-írás tanításához használható betűket, olvasókártyákat, majd kézzel is fóliáztuk, hogy tartós

* A Montessori Oktatási Centrumot, mely hospitálásoknak is helyet adó bemutatóiskola volt, 1991-ben alapította Balogh Vilma, Bordács Margit, Kim Rita és Veisz Anna. Az idővel óvodával és középiskolával is bővülő intézmény Csepel kertvárosi részén, először az Ív utcában, majd a Gyömbér utcában működött.

legyen. Folyamatosan apró tárgyakat, szép dobozokat és tálcákat gyűjtöttünk. A hétköznapijainkat meghatározta az eszközök készítése, beszerzése, a pontos használat megértése és begyakorlása. Először autodidakta módon tanultunk, aztán megszerveztük, hogy a bécsi Montessori Egyesület tartson nálunk, Budapesten egy kihelyezett Montessori-képzést. Harminchét pedagógus alaptanfolyamával rendelkező szakember végzett ezen a kétéves képzésen, közülük többen alapítottak Montessori óvodát saját környezetükben. Néhány éven belül az ELTE PPK-n elindult a Montessori-pedagógia szakirányú továbbképzés. Az iskolánk fejlődött, külföldi iskolalátogatásokon bővítettük tudásunkat, pályázatoknak és támogatóknak köszönhetően idővel eredeti Montessori eszközöket is vásárolhattunk, így a saját készítésűek kiegészítői lettek az újaknak.

Végül 1992-ben megalakult a Magyarországi Montessori Egyesület, melynek B. Méhes Vera lett a tiszteletbeli elnöke és alaptanfolyamaik oktatója is. Az egyesület napjainkig tart alapvetően az óvodás korosztályra fókuszáló alaptanfolyamokat.

Vajon miért vállaltuk ezt a rögzös utat, miért próbáltunk ennyi nehezítő tényezőt átlépve, a semmiből egy módszert megismerni, megtanulni és az iskolánkban alkalmazni? Mi az, ami Montessori módszerét az 1900-as évek elejétől aktuálissá teszi?

Montessori élete

Maria Montessori 1870. augusztus 31-én született Olaszországban, Chiaravelle-ben. Huszonöt éves korában, első nőként avatták orvossá. Doktorként tanársegéd lett a római egyetemen, és az egyetem elmekórtani klinikáján „gyengeelméjű”, azaz sajátos nevelési igényű (SNI) gyerekeket tanulmányozott. Arra a meggyőződésre jutott, hogy a fogyatékossgal élő, tanulásban akadályozott gyerekek gyógyítása elsősorban nem orvosi, hanem pedagógiai feladat. 1898 és 1900 között ezt az állítását a gyakorlatban is igazolhatta, Rómában ugyanis az addig heterogén iskolákat, melyekben sajátos nevelési igényű és ép gyerekek együtt tanultak, szétválasztották, és külön intézményt létesítettek a fogyatékossgal élő gyerekek számára. Ennek az intézetnek a vezetésével bízták meg Montessorit, aki bebizonyította, hogy megfelelő módszerrel és eszközökkel nem várt eredményeket lehet elérni a fogyatékossgal élő gyerekekkel is, akik az ép gyerekekkel való összehasonlításban nem maradtak alul. Montessori mindez alapján arra a következtetésre jutott, hogy a többségi iskolákban folyó tanítás nem veszi figyelembe a tanulók életkori sajátosságait, érdeklődési területeit és fejlettségi szintjét. A sajátos nevelési igényű diákokkal elért sikeren felbuzdulva úgy vélte, módszerét ki kell próbálnia tipikus fejlődésű gyerekekkel is.

Maria Montessori ezen a területen a pedagógiai elméletét először Rómában, egy szegény, munkáscsaládok lakta kerületben próbálhatta ki. A Caserma di Via dei Marsi nevű, frissen épült bérházban 1907-ben hozták létre az

első Gyermekek Házát (Casa dei Bambini), ahol a családok 3–7 éves gyermekeinek napközbeni felügyeletével és tanításával bízták meg őt. Az itt alkalmazott módszereket nemcsak nevelésnek, hanem megfigyelésen alapuló pszichológiai kísérletnek is szánta. Az volt a hipotézise, hogy a gyerekek belső, spontán fejlődési késztetési akkor tudnak kibontakozni, ha olyan tudatosan előkészített környezetben vannak, ahol a speciálisan kialakított eszközök segítségével önállóan, saját tempójukban fedezhetik fel a világot. A felkérés révén Montessori nem csupán egy intézmény vezetője lett, hanem egy olyan pedagógiai paradigma megalkotója és validálója, amely a gyermeki autonómiára és a belső motivációra épül.

Rövid időn belül kiderült, hogy Montessori feltételezései igazak voltak. Az itt nevelkedő gyerekek tudása és teljesítménye magasan meghaladta a hasonló intézményekben elért eredményeket. A magas teljesítmény hatására a pedagógusnő módszere egy-két éven belül egész Európában, majd a világon mindenhol elterjedt. Az elkövetkező években előadásokat és tanfolyamokat tartott számos országban. Pedagógiai rendszerének sikerét bizonyítja az is, hogy a fasiszta Európában betiltott Montessori iskolák nem szűntek meg, csak „szüneteltették” működésüket. A háború után újabb iskolák nyíltak, és a Montessori-módszer jelenleg elismert alternatív oktatási formaként van jelen az egész világon.

Maria Montessori 1952-ben halt meg, életének utolsó felében, többek között az Indiában töltött évek hatására nagy figyelmet szentelve a békének és a békére nevelésnek. Munkásságáért 1949-ben, 1950-ben és 1951-ben is

Nobel-békedíjra jelölték. Pedagógiai módszere a gyermek egyéni fejlődésére, az önfegyelemre és a mások iránti tiszteletre épít, ezek az elemek pedig szorosan kapcsolódnak a béke gondolatához. Bár a díjat soha nem nyerte el, a jelölések önmagukban is elismerik azt a hatást, amit a pedagógián keresztül a globális békegondolatra gyakorolt.

A gyermek fejlődése

A pedagógiai kutatások konszenzusa szerint a hatékony pedagógus mélyreható szakmai tudással és gazdag módszertani repertoárral bír, hiteles szakember. Emellett empátikus, méltányos és gondoskodó személyiség, aki biztonságos, motiváló tanulási közeget teremt. A tanár személye képezi azt a hidat, amely a diákot elvezeti a tudáshoz, ennek stabilitását pedig a szakmai és emberi minőség adja.

A 19. század végéig az intézményesített oktatásban ezen elvárások kevésbé érvényesültek. A svéd tanítónő, Ellen Key a korabeli iskolát a „gyerekek lélekgyilkolásának” színtereként írta le, amely kiöli a tudásvágyat, és gátolja az önálló ismeretszerzést. Mindezeket még erősíti, hogy az oktatás frontális formában történő ismeretátadás volt, melyet sok esetben nem megfelelően képzett pedagógusok végeztek.

Ezzel szemben a Montessori-pedagógia középpontjában a gyermek autonómiájának és önkibontakozási törekvéseinek maximális támogatása áll. Ennek feltétele az individuális fejlődési ütem tiszteletben tartása és az önálló tevékenység biztosítása egy speciális eszközrendszer